ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી

॥ શબ્દાખ્યજ્યોતિ પ્રકાશે ॥

શબ્દસૃષ્ટિ

વર્ષ : ૩૪   મે : ૨૦૧૭   અંક : ૫   સળંગ અંક : ૪૦૪

સ્મિકતાના આવરણમાંથી નિષ્પન્ન ા આકસ્મિકતા રૂપાનુરૂપ રહી ભિન્ન સ્થિતિ, અનુભવ જરૂરી. તો સુખની સંકલ્પના દુઃખ થકી ઃજટામાં ઝિલાતું જાય, ગ્લાનિનું ઊઠે છે હાસિ' જેવી રવીન્દ્રઉક્તિ પવેશ મળે.

શોધનો છેડો છે. તૃષામારક કે માનવીને આટલી સદીઓના તેમ Literature is Criticism સંદર્ભ ગુણાવગુણી વિશ્લેષણથી અને વિજ્ઞાન શતપ્રતિશત સફળ કાવી શકે. સાહિત્યની ભૂમિકા તરીકે, જીવનદષ્ટિ તરીકે, સંતુષ્ટ ષ્ટિની આંતરપ્રતીતિ આપણામાં ાર્ગદર્શકો દ્વારા સાહિત્યના આ રુ? સુખની શોધ માટે વિજ્ઞાન મનુષ્યનું આંતરજગત તો તેને

મનોજ ઓઝા
મહામાત્ર

શબ્દસૃષ્ટિ

વર્ષ : ૩૪, અંક : ૫, મે : ૨૦૧૭, સળંગ અંક : ૪૦૪

ક્રમ

૫ **પ્રત્યાવલોક** * સંતુષ્ટ સુખ * મનોજ ઓઝા

વિશેષ

૮ નવ રસ રુચિરાઃ * યોગેન્દ્ર વ્યાસ

કાવ્યસૃષ્ટિ

૧૪ આ બાજુ ફંટાયો * વિનોદ ગાંધી
૧૫ આ કેવી છે નગરી ? * વિનોદ ગાંધી
૧૫ ગીત * ભગીરથ બ્રહ્મભટ્ટ
૧૬ ગઝલ * હરીશ ધોબી
૧૬ હવા યાદ આવી * જિતેન્દ્ર પ્રજાપતિ

વાર્તાસૃષ્ટિ

૧૭ અપરાધભાવ * ગિરીશ ભટ્ટ
૨૫ જમાના પરમાણે * શક્તિસિંહ પરમાર

અનુવાદ

૩૮ ટોર્ચના વેપારીઓ * મૂળ લેખક : હરિશંકર પરસાઈ * અનુવાદક : હસમુખ કે. રાવલ

અભ્યાસ

૪૨ રમણીક સોમેશ્વરના સાહિત્યમાંથી પ્રગટ થતી કચ્છ પ્રદેશની છબી * ડૉ. કાન્તિ માલસતર
૪૯ સંસ્કૃત ભાષાને અમૃતત્વ આપનાર પાણિનિ * હિમા યાજ્ઞિક

મુલાકાત

૫૪ સર્જક સાથે સંવાદ : શ્રી ભગવતીકુમાર શર્મા સાથે મુલાકાત * મુલાકાત લેનાર - ડૉ. કનૈયાલાલ ભટ્ટ

સમીક્ષા

૬૬ કવિતા મિષે થોડી આસ્વાદ્ય, ઝાઝી અધકચરી વાતો : ગુજરાતી કવિતાચયન : ૨૦૧૨ * કેસર મકવાણા
૭૧ લાઈટ-કૅમેરા-ઍક્શન....ઑન - લા.ઠા.ના 'બાપા' * ડૉ. પન્ના ત્રિવેદી
૮૪ 'ભીષ્મ'-ની આંતરવેદનાનું સક્ષમ નાટ્યરૂપ : 'અંતિમ યુદ્ધ'' * પ્રા.ડૉ. ઋષિકેશ રાવલ

પ્રકીર્ણ

હાસ્ય

૮૮ ૩૦૧, ૩૦૨, ૩૦૩ * તારક મહેતા
૯૪ અકાદમીવૃત્ત * સોનલ મોદી
૯૭ નવા પારિતોષિક - પ્રથમ પુરસ્કૃત
૯૮ શ્રેષ્ઠ પુસ્તક પારિતોષિક (ગુજરાતી, હિન્દી, સંસ્કૃત, ઉર્દૂ સાહિત્ય અકાદમી)
૧૦૯ સાહિત્યવૃત્ત * દિપાલી ભાટિયા
૧૧૧ સાભાર સ્વીકાર
૧૧૪ આ અંકના સાહિત્યકારો

'ભીષ્મ'ની આંતરવેદનાનું સક્ષમ નાટ્યરૂપ : "અંતિમ યુદ્ધ"

પ્રા. ડૉ. ઋષિકેશ રાવલ

સમગ્ર ભારતીય જનહૃદયમાં આજે પણ રામાયણ અને મહાભારતનો જે પ્રભાવ રહેલો છે તેટલો પ્રભાવ બીજા કોઈ પણ ગ્રંથનો દેખાતો નથી. આ બંને મહાન ગ્રંથોએ તો નૂતન સાહિત્યને પણ એટલું જ પ્રભાવિત કર્યું છે. તેથી જ તો તેને 'ઉપજીવી કાવ્ય' કહેવામાં આવ્યાં છે. અને ભાઈશ્રી ધ્વનિલ પારેખના મહાશોધનિબંધનો વિષય પણ કંઈક આવો જ હતો : ''મહાભારત-આધારિત ભારતીય નાટકોનો આલોચનાત્મક અભ્યાસ.'' આ અભ્યાસ દરમ્યાન એમના મનમાં એક પ્રશ્ન સતત સળવળતો રહ્યો કે મહાભારતના એક વિરલ કહી શકાય એવા ભીષ્મના પાત્રને લઈને કોઈ નાટક હજુ સુધી લખાયું નથી, અને આ પડકારને એમણે ઝીલી પણ લીધો. આમેય 'મોરનાં ઈંડાંને ચીતરવાં ન પડે' તેમ નાટકના સંસ્કાર તો એમના હૃદયમાં પડેલા જ હતા અને એ અભ્યાસના પરિણામે તેમણે ભીષ્મના પાત્રને કેન્દ્રમાં રાખીને 'અંતિમ યુદ્ધ' નામે દીર્ઘનાટક આપ્યું છે. જોકે, મુંબઈમાં યોજાયેલી નાટ્યપર્વ - ૨૦૦૪ની નાટ્યલેખન-સ્પર્ધાને માટે એમણે આ નાટક લખ્યું હતું અને સ્પર્ધામાં